

Ekonomiskās attīstības monitorings 2015 VALDĪBAS PAVEIKTAIS TIESLIETU JOMĀ 2015.GADĀ

Sagatavoja: ZAB BORENIUS zvērināts advokāts Lauris Liepa
Zvērinātas advokātes Regīnas Keišas palīdzēja Marija Berdova

I. Ievads

[1] 2014.gada novembra deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību¹ (turpmāk – **Valdības deklarācija**) sadaļā „Tiesiskuma stiprināšana” iezīmēti vairāki solījumi, galvenokārt, turpinot Valda Dombrovskā vadītā Ministru kabineta deklarācijā noteikto.

[2] Ziņojumā veikta Valdības deklarācijā ietvertu solījumu tieslietu jomā analīze, izvērtējot attiecīgā solījuma izpildi saskaņā ar 2015.gada 15.februāra Valdības rīcības plānu Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai² (turpmāk – **Valdības rīcības plāns**), kā arī izvērtējot solītā regulējuma saturisko piepildījumu.

II. Metodoloģija

[3] Ievērojot pārskata laika posma aktuālās tendences tieslietu jomā, ziņojuma autori izpētes un analīzes vajadzībām iezīmēja 3 būtiskākos jautājumus – tiesu sistēmas reforma, maksātspējas procesa uzraudzība un publisko personu kapitālsabiedrību pārvaldība.

[4] Lai nonāktu pie gala secinājuma par paveikto šajās nozarēs, ziņojuma autoriem vispirms jāapskata sākotnējo situāciju un problēmas, jānovērtē valdības piedāvāto pasākumu kopumu un tā ietekmi uz esošo situāciju. Ņemot to vērā, gala ziņojuma sastādīšanai tika veikti šādi pasākumi:

- 1) tika pētīti neatkarīgo valsts iestāžu, kā arī valsts un ārvalstu ekspertu vērtējumi par situāciju Latvijas Republikā un priekšlikumi tās uzlabošanai, secinot, ka Valdībai ir atšķirīgs skatījums uz esošo situāciju;
- 2) tika analizēti normatīvie akti un to projekti, lai noskaidrotu to efektivitāti un Valdības iecerēto mērķu sasniegšanas iespējas;
- 3) tika uzrunāti attiecīgās tiesību jomas eksperti, lai noskaidrotu to viedokli par Valdības iniciatīvām un padarīto darbu efektivitāti tieslietu jomā;

¹ Deklarācija par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību, 2014.g. novembris Pieejams: http://www.mk.gov.lv/sites/default/files/editor/05_deklaracija.pdf (sk. 16.12.2015.)

² Valdības rīcības plāns Deklarācijas par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību īstenošanai, 15.02.2015. Pieejams: <http://m.likumi.lv/doc.php?id=272247> (sk. 16.12.2015.)

4) tika apkopoti publiski pieejamie statistikas dati par tiesu noslodzi un efektivitāti Latvijas Republikā, kā arī iedzīvotāju aptaujas par uzticību Valdībai un maksātspējas procesam, lai noteiktu reformu ietekmi uz sabiedriskajiem procesiem Latvijas Republikā.

[5] Tādējādi, apkopojot iepriekš minēto, secināms, ka pētījuma izstrādē izmantotas divas pētīšanas metodes:

1) monogrāfiskā jeb aprakstošā metode, ar kuras palīdzību pie slēdziena nonāk apkopojot un interpretējot pieejamo informāciju – normatīvos aktus, to projektus, izstrādes gaitā par tiem paustos viedokļus; un

2) kvantitatīvā metode, izmantojot pieejamos statistiskos datus un rādītājus, tādējādi salīdzinošā griezumā nosakot tendences konkrētajā jomā, kā arī atklājot šajā jomā pastāvošās vai sagaidāmās problēmas.

III. Tiesu sistēmas reforma un tiesu darba efektivizācija

Valdības deklarācijas „Turpināsim tiesu sistēmas reformu un tiesu darba efektivizāciju, apvienojot tiesu teritorijas, noslēdzot pāreju uz tīro tiesu instanču sistēmu civillietās un turpinot procesuālo normu pilnveidi tiesvedības termiņu saīsināšanai un tiesvedības procesa kvalitātes celšanai”.

[6] Valdības rīcības plānā 2015.gadam šā solījuma izpildei tika izvirzīti vairāki uzdevumi:

1) turpināt pakāpenisku tiesu teritoriju apvienošanu ar mērķi paaugstināt tiesu efektivitāti, nodrošinot specializāciju, nejausības principa ievērošanu, un lietu un tiesnešu rotāciju tiesu ietvaros un stiprināt tiesu priekšsēdētāja lomu;

2) turpināt likumprojekta “Grozījumi likumā Par tiesu varu” precizēšanu un virzību Saeimā ar mērķi veicināt tiesnešu neatkarības stiprināšanu tiesnešu karjeras noteikšanā, mazinot politisko ietekmi uz to;

3) izstrādāt informatīvo ziņojumu par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas likvidācijas ietekmi uz tiesvedību civillietās;

4) turpināt normatīvo aktu grozījumu precizēšanu un virzību pieņemšanai Saeimā, noslēdzot pāreju uz tīro instanču tiesu sistēmu civillietās;

5) veikt izpēti advokātu iesaistei atsevišķās civillietu kategorijās, un izstrādāt konceptuālu ziņojumu par advokātu procesa iespējamo ieviešanu.

[7] 2015.gada 28.jūnijā stājās spēkā grozījumi likumā “Par tiesu varu”, ar ko turpināts uzsāktais rajona tiesu reorganizācijas process, kas paredz apgabaltiesu darbības teritorijā esošo rajona tiesu pakāpenisku apvienošanu un tiesu namu izveidošanu. Tāpat grozījumos Ministru kabinetam piešķirtas tiesības noteikt rajona tiesu, to tiesu namu un zemesgrāmatu nodaļu darbības teritoriju.

Likuma grozījumi arī paredz rajona tiesu pievienot citai rajona tiesai, ja Tieslietu padome tam piekritusi. Grozījumu anotācijā norādīts, **ka šāda tiesu darbības teritoriju pārdale sekmēs lietu sadales nejausības principa ievērošanu, tiesnešu specializāciju un mazinās lietu uzkrāšanos.**

Pirms minēto likuma „Par tiesu varu” grozījumu pieņemšanas nebija veikts vērtējums, kā darbosies tiesu sistēma pēc tiesu namu izveidošanas. Tāpēc nav pieejamas prognozes, vai šāda reforma nesīs iecerētos efektivitātes augļus. Ideja par rajona tiesu aizstāšanu ar tiesu namiem ir aizgūta no Igaunijas, kur tā jau ilgu laiku efektīvi darbojas³. Šai iniciatīvai Latvijā bija arī iebildumi, tostarp no Latvijas Tiesnešu biedrības.

[8] Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumos Nr. 951 „Noteikumi par tiesu un tiesu namu darbības teritoriju”⁴, 2015.gada 1.martā Siguldas tiesa tika pievienota Rīgas rajona tiesai, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa – Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai, savukārt kopš 2015.gada 1.augusta – Jūrmalas rajona tiesa tika pārveidota par Rīgas rajona tiesas Jūrmalas tiesu namu, to pievienojot Rīgas rajona tiesas darbības teritorijai. Turpmāk Jūrmalas tiesnešiem piekritīs arī pārslogotās Rīgas rajona tiesas lietas.

[8.1] 2015.gada 26.oktobrī Tieslietu padome pieņēma lēmumu apstiprināt Latgales tiesu apgabālā esošo rajona tiesu reorganizācijas plānu⁵, kas paredz, ka sākot ar 2016.gada 1.februāri Ludzas un Balvu rajona tiesas tiks pievienotās Rēzeknes tiesai, savukārt Preiļu un Krāslavas rajona tiesas – Daugavpils tiesai. Tieslietu padomes norādīja, ka lēmums saistīts ar to, ka mazās tiesās nav iespējams nodrošināt tiesu sistēmas reformas mērķus, kas ir vērsti uz tiesnešu specializāciju, nejausības principa ievērošanu lietu sadalē un interešu konfliktu novēršanu.

LIETU IZSKATĪŠANAS ILGUMS TIESĀS (MĒNEŠOS)				
Tiesas nosaukums	2014.gadā		2015.gadā (11 mēnešos)	
	Civillietas	Krimināllietas	Civillietas	Krimināllietas
Siguldas tiesa	6.1	4.5.	5.7.	2.4.
Rīgas rajona tiesa	5.4.	3.1.	5.5.	2.6.
Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa	5.8.	3.3.	5.8.	3.9.
Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesa	5.5.	6.4.	6.0.	4.4.

Tabula Nr. 1

[8.2] Izvērtējot Tabulā Nr. 1 sniegtos statistikas rādītājus, jāsecina, ka pievienojot Siguldas tiesu Rīgas rajona tiesai, krimināllietu izskatīšanas ilgums samazinājās, savukārt civillietu izskatīšanas ilgums palika nemainīgs, kas kopumā ļauj secināt, ka šo tiesu apvienošanai vismaz šobrīd nav izteikti negatīvas ietekmes uz tiesas noslodzi. Savukārt pēc Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas pievienošanas Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai šīs tiesas noslodze ir pieaugusi - gan krimināllietu, gan civillietu izskatīšanas ilgums pieauga vidēji par 1,5 mēnešiem.

[9] Likumā “Par tiesu varu” tuvākajā laikā tiks veiktas ievērojamas izmaiņas, kas skars tiesnešu neatkarības stiprināšanu, mazinot politisko ietekmi attiecībā uz tiesnešu karjeru. Saeima 2015.gada 5.novembrī nolēma tai iesniegto likumprojektu “Grozījumi likumā “Par tiesu varu”” nodot izskatīšanai atbildīgajām komisijām.

[9.1] Likumprojekta anotācija un sākotnējā redakcija nosaka paplašināt Tieslietu padomes kompetenci rajona un apgabaltiesas priekšsēdētāja iecelšanā, izraudzīšanās kārtībā un atbrīvošanā no amata, kā arī pārcelšanā uz vakantajām tiesneša vietām. Grozījumos

³ Igaunijas Republikas Likums par tiesu varu (tulkojums angļu valodā). Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/Riigikogu/act/516032015002/consolidate#para9> (sk. 17.12.2015.)

⁴ 13.11.2012. Ministru kabineta noteikumi Nr. 915. Pieejami: <http://likumi.lv/doc.php?id=241414> (sk. 16.12.2015.)

⁵ 26.10.2015. Tieslietu padomes lēmums Nr. 94. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/9_Tieslietu_padome/Lemumi/2015/L%C4%93mums%20Nr.%2094-2015.pdf (sk. 16.12.2015.)

paredzēts noteikt, pirmkārt, ka vairs nepastāv ierobežojums rajona un apgabaltiesas priekšsēdētājam ieņemt amatu vairāk par diviem termiņiem, un otrkārt, atcelt minimālā vecuma sliekšni – 40 gadus Augstākās tiesas tiesnešiem.

[9.2] Tomēr, saglabājot 10 gadu pieredzes prasības Augstākās tiesas tiesneša amata ieņemšanai, praksē Augstākās tiesas amata kandidāts nebūs tālu no 40 gadu vecuma. Iespējas šajā amatā nokļūt gados jauniem pretendentiem atstāj norma, kas pieļauj par Augstākās tiesas tiesnesi kļūt rajona vai apgabaltiesas tiesnešiem, kas tiesnešu profesionālās darbības ārpuskārtas novērtējumā ieguvusi pozitīvu novērtējumu.

[9.3] Rajona un apgabaltiesu priekšsēdētāju iecelšanā galvenā loma turpmāk būs Tieslietu padomei. Līdzšinējā kārtībā attiecīgās tiesas priekšsēdētāju iecēla amatā “*tieslietu ministrs, saskaņojot ar Tieslietu padomi*”. Jaunais regulējums paredz, ka priekšsēdētāju iecel amatā “*Tieslietu padome pēc tieslietu ministra priekšlikuma*”.

[9.4] Arī tiesas priekšsēdētāja atbrīvošanā no amata turpmāk noteicošā būs Tieslietu padome. Līdzšinējais regulējums noteica Tieslietu ministra tiesības atbrīvot priekšsēdētāju no amata, saskaņojot to ar Tieslietu padomi. Likuma grozījumos paredzēta Tieslietu padomes rīcības brīvība tiesas priekšsēdētāja atbrīvošanā pēc tieslietu ministra priekšlikuma.

Vai attiecīgie grozījumi nesīs vēlamu rezultātu – politiskās ietekmes uz tiesnešu karjeru samazināšanos – vēl ir pārāgri spriest. Esošajā redakcijā paredzētie grozījumi neko kardinālu tiesneša karjeras gaitās neievieš – lēmumu par tiesnešu iecelšanu amatā vēl joprojām pieņem Saeima.

[9.5] GRECO (*Group of States against Corruption*) ceturtā ziņojuma par Latviju priekšlikumos attiecībā uz tiesnešiem ir skaidri noteikts, ka ir jāpārdomā Saeimas pilnvaras šajā sfērā, it īpaši ierobežojot tās attiecībā uz tiesnešu apstiprināšanu⁶. Attiecīgi likuma “Par tiesu varu” iepļānotajos grozījumos ar šo punktu pamato nepieciešamību paplašināt Tieslietu padomes kompetenci rajona un apgabaltiesas priekšsēdētāja iecelšanā un atbrīvošanā no amata, tiesneša pārcelšanā uz vakanto tiesneša amatu, rajona, apgabaltiesas un Augstākās tiesas tiesneša amata kandidāta atlases, stažēšanās un kvalifikācijas eksāmena kārtēšanas kārtības noteikšanā.

Secināms, ka, pretēji GRECO piedāvātajiem priekšlikumiem, ar šiem likuma grozījumiem Saeimas ietekme uz tiesnešu apstiprināšanu netiks mazināta, jo arī līdz šim aprakstītie jautājumi nebija Saeimas kompetencē.

[10] 2015.gada 15.maijā tieslietu ministrs Dzintars Rasnačs iesniedza Ministru kabinetam informatīvo ziņojumu “Par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas likvidācijas ietekmi uz tiesvedību civillietās”⁷ (turpmāk – **Ziņojums**). Ziņojumā norādīts, ka pēc pašreizējām aplēsēm Augstākās tiesas neizskatīto lietu atlikums 2016.gada 31.decembrī nepārsniegs 400 lietas. To ievērojot, tiek apsvērta iniciatīva veikt grozījumus Civilprocesa likumā, pēc Civillietu tiesu palātas priekšsēdētāja priekšlikuma, Augstākās tiesas priekšsēdētājam izlemt par lietu, kuras līdz šim datumam nebūs iespējams pēc būtības izskatīt, nosūtīt izskatīšanai apgabaltiesai kā apelācijas instancei. Ņemot vērā to un vēl citus grozījumus Civilprocesa likumā, loģiski izriet, ka no 2015.gada 1.janvāra nozīmīgi palielinājusies noslodze apgabaltiesām kā apelācijas instances tiesām.

⁶ GRECO Ceturtā novērtēšanas kārtā. Korupcijas novēršana attiecībā uz parlamenta deputātiem, tiesnešiem un prokuroriem. Novērtēšanas ziņojums – Latvija, 2012.gada 17. decembris, 50.-51.lpp. Pieejams: [http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4\(2012\)3_Latvia_LV.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round4/Eval%20IV/GrecoEval4(2012)3_Latvia_LV.pdf) (sk.17.12.2015.)

⁷ Informatīvais ziņojums “Par Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas likvidācijas ietekmi uz tiesvedību civillietās”. 2015.gada 15. maijs. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/ELDIS/webpublic.nsf/0/0F0B60965B42BCA1C2257E7A002AE341/\\$FILE/2_1773-12_15.pdf](http://titania.saeima.lv/ELDIS/webpublic.nsf/0/0F0B60965B42BCA1C2257E7A002AE341/$FILE/2_1773-12_15.pdf) (sk. 17.12.2015.)

[10.1] Statistika par tiesu darbības rādītājiem laika periodā no 2012. līdz 2014.gadam (par pilnu 2015.gadu statistikas rādītāji vēl nav pieejami) parāda, ka pirmajā instancē neizskatīto lietu skaits ir tendence samazināties – visās trīs lietu kategorijās (sk. tabulu Nr. 2), savukārt apgabaltiesās un Augstākajā tiesā kā apelācijas instancē tiesu darbības rādītāji nav tik viennozīmīgi.

[10.2] Statistikas rādītāji liecina, ka neizskatīto civillietu un administratīvo lietu skaits apgabaltiesās ir samazinājies, bet neizskatīto krimināllietu skaits ir krietni palielinājies (sk. tabulu Nr. 3). Savukārt, Augstākajā tiesā kā apelācijas instances tiesā neizskatīto krimināllietu skaits laika periodā no 2012.gada līdz 2014.gadam sarucis no 225 līdz 0, bet neizskatīto civillietu skaits palielinājies (sk. tabulu Nr. 4).

TIESU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI PIRMAJĀ INSTANCĒ⁸				
	Saņemto lietu skaits	Pabeigto lietu skaits	Neizskatīto lietu skaits	Tendence
Krimināllietas				
2012	9 608	9 525	5 335	↓
2013	9 132	9 220	5 246	
2014	9 484	9 668	5 059	
Civillietas				
2012	44 521	52 261	33 884	↓
2013	43 193	47 047	30 018	
2014	44 659	44 838	29 843	
Administratīvās lietas				
2012	3 959	5 204	4 298	↓
2013	2 804	4 635	2 546	
2014	2 399	3 439	1 540	

Tabula Nr. 2

⁸ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Socila/Socila_ikgad_sabkart/SK0130.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 (sk. 17.12.2015.)

TIESU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI APGABALTIESĀS APELĀCIJAS INSTANCĒ⁹				
	Saņemto lietu skaits	Pabeigto lietu skaits	Neizskatīto lietu skaits	Tendence
Krimināllietas				
2012	2 052	2 002	431	↑
2013	1 977	1 918	490	
2014	2 554	2 351	693	
Civillietas				
2012	4 616	5 098	1 856	↓
2013	4 287	4 817	1 326	
2014	4 267	4 338	1 255	
Administratīvās lietas				
2012	2 719	2 440	2 367	↓
2013	1 888	2 370	1 886	
2014	1 499	1 493	1 829	

Tabula Nr. 3

TIESU DARBĪBAS RĀDĪTĀJI AUGSTĀKAJĀ TIESĀ APELĀCIJAS INSTANCĒ¹⁰				
	Saņemto lietu skaits	Pabeigto lietu skaits	Neizskatīto lietu skaits	Tendence
Krimināllietas				
2012	128	225	225	↓
2013	62	148	139	
2014	4	143	0	
Civillietas				
2012	1 733	1 848	1 094	↑
2013	1 654	1 618	1 130	
2014	1 346	1 244	1 232	

Tabula Nr. 4

[10.4] Izvērtējot iepriekšminētos statistiskos rādītājus, būtu jāsecina, ka tiesu noslodzes izlīdzināšanas jautājuma atrisināšanai ir pozitīvas tendences. Taču neskatoties uz to, jānorāda, ka vēl aizvien saglabājās kritisks neizskatīto civillietu skaits pirmās instances tiesā (virs 29 tūkstošiem), savukārt apelācijas instances tiesās atsevišķu kategoriju lietu skaits turpina pieaugt, nevis samazināties.

[10.5] Papildus būtu jānovērtē arī statistikas rādītāji par lietu izskatīšanas vidējo termiņu (sk. tabulu Nr.5). Saskaņā ar statistiskos rādītājiem pirmajā tiesas instancē krimināllietu un administratīvo lietu izskatīšanas vidējais ilgums ir samazinājies, bet civillietu izskatīšanas vidējais ilgums ir palielinājies. Kopumā jānorāda, ka civillietu izskatīšanas vidējais ilgums pirmajā instancē pēdējo trīs gadu garumā vidēji noturas vienā līmenī, ar nelielām atkāpēm.

[10.6] Pozitīva tendence ir vērojama apelācijas instances tiesās, kur visu trīs kategoriju lietu izskatīšanas vidējais ilgums ir samazinājies. Tomēr jāpiebilst, ka administratīvo lietu izskatīšanas vidējais ilgums joprojām turas ievērojami augstā līmenī – 14.5 mēneši.

⁹ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_sabkart/SK0140.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 (sk. 17.12.2015.)

¹⁰ Centrālās statistikas pārvaldes datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/Sociala/Sociala_ikgad_sabkart/SK0150.px/table/tableViewLayout1/?rxid=cdcb978c-22b0-416a-aacc-aa650d3e2ce0 (sk. 17.12.2015.)

[10.7] Attiecībā uz lietu izskatīšanas vidējo ilgumu *kasācijas instancē*, jānorāda, ka kopumā ir vērojama vidējā ilguma samazināšanas tendence. Tomēr civillietu izskatīšanas vidējais ilgums kasācijas instancē vēl aizvien turas augstā līmenī – 17.0 mēneši.

LIETU IZSKATĪŠANAS VIDĒJAIS ILGUMS (MĒNEŠOS)						
	Civillietas		Krimināllietas		Administratīvās lietas	
Pirmajā instancē¹¹						
2012.gadā	1.9	↓	2.3	↓	13.2	↓
2013.gadā	1.7		2.6		13.3	
2014.gadā	1.8		2.5		9.1	
2015.gadā (līdz decembrim ieskaitot)	1.5		2.3		7.6	
Apelācijas instancē¹²						
2012.gadā	3.4	↓	1.9	↓	6.9	↓
2013.gadā	2.5		2.5		11.8	
2014.gadā	2.7		2.2		16.3	
2015.gadā (līdz decembrim ieskaitot)	1.8		2.0		14.5	
Kasācijas instancē¹³						
2012.gadā	10.8	↓	1.0	↔	2.5	↓
2013.gadā	14.4		1.6		2.7	
2014.gadā	17.2		1.3		3.1	
2015.gadā (līdz decembrim ieskaitot)	17.0		1.3		2.0	

Tabula Nr. 5

Jāsecina, ka kopumā tendence ir pozitīva un cerīga, taču atsevišķo lietu kategoriju izskatīšanas vidējais ilgums rada bažas par tiesu reformas efektivitāti.

[11] Lai paveiktu Valdības deklarācijā solīto tiesu sistēmas reformu, kā viens no priekšnoteikumiem tika izvirzīts arī normatīvo aktu precizēšana un grozīšana iesniegšanai Saeimā, lai pabeigtu tīro instanču tiesu sistēmas izveidi civillietās. Valdības rīcības plānā šo punktu plānots pabeigt ar iesniegtiem un apstiprinātiem grozījumiem Dizainparaugu likumā, likumā "Par preču zīmēm un ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm", Pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju aizsardzības likumā un grozījumiem Patentu likumā.

Secināms, ka šajā punktā Valdība savu uzdevumu ir izpildījusi. Visos četros likumos 2015.gada 1.janvārī ir stājušies spēkā grozījumi, kas šajos likumos noteica Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesu kā pirmo instanci strīdu izšķiršanai Rīgas apgabaltiesas vietā. Pagaidām pārāgri prognozēt, vai tas uzlabos strīdu risināšanas un nolēmumu kvalitāti šajā specifiskajā jomā.

[12] Valdības rīcības plānā 2015.gada tiesu reformas īstenošanai iekļāvusi arī punktu par izpētes veikšanu advokātu iesaistei atsevišķās civillietu kategorijās, kam jānoslēdzas ar konceptuālu ziņojumu, kurš iesniedzams Ministru kabinetam līdz 2015.gada 1.decembrim. **Pašlaik nav publiski pieejamas informācijas par to kādā stadijā atrodas šis projekts, un vai konceptuālais ziņojums vispār tiks iesniegts, tāpēc šobrīd nav iespējams izvērtēt šī uzdevuma izpildi.**

[13] Piedaloties 2015.gada 12.novembra biedrības „Economistu apvienība 2010” ekspertu diskusijas ietvaros, diskusijas paneļa „Ceļā uz tiesisku valsti” eksperts – jurists, ZAB „Borenius” konsultants Edgars Pastars norādīja, ka bez profesionāla un labi atalgota tiesneša palīga, tiesnešu skaita palielināšana neko nedos. Satversmes tiesa to uzskatāmi parādīja – cik lietu atspaidu dod spēcīgs analītiskais potenciāls, ko tiesneši var izmantot. Papildus

¹¹ Tiesu informācijas sistēmas statistika. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O (sk. 17.12.2015.)

¹² Tiesu informācijas sistēmas statistika. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O (sk.17.12.2015.)

¹³ Tiesu informācijas sistēmas statistika. Pieejams: https://tis.ta.gov.lv/tisreal?Form=TIS_STAT_O (sk.17.12.2015.)

eksperts norādīja, ka Latvijas tiesu sistēma sastāv no starpkaru perioda elementiem, no Igaunijas pārņemtiem elementiem, tiesu dalījuma pēc rajoniem, kuru vairs nav. Pirms reformas nākamajiem soļiem būtu nepieciešams pārvērtēt – cik daudz tiesu un kurā teritorijā ir nepieciešamas.

Secinājums: Tiesu sistēmas reforma ir turpināta, tomēr tajā veiktie jauninājumi nav nozīmīgi un būtiski neuzlabos tiesu darbu lietu strīdu risināšanas kvalitātes vai efektivitātes jomā.

Solījuma izpilde: daļēji izpildīts

IV. Maksātnespējas regulējuma pilnveidošana

Valdības deklarācijas „Pabeigsim darbu pie maksātnespējas procesa administratoru darbības tiesiskā regulējuma un maksātnespējas procesa uzraudzības sistēmas pilnveidošanas un kreditoru aizsardzības stiprināšanas tiesiskās aizsardzības procesos”.

[14] Minētā solījuma izpildei 2015.gadā tika izvirzīti šādi nosacījumi:

- 1) izstrādāt nepieciešamos normatīvos aktus, lai nodrošinātu maksātnespējas procesa administratoru darbības uzraudzības sistēmas pilnveidošanu, administratora atbildības līmeņa celšanos, administratora darbības caurspīdīgumu un profesijas prestiža celšanos;
- 2) izstrādāt grozījumus Civilprocesa likumā kreditoru aizsardzības stiprināšanai tiesiskās aizsardzības procesā, kas saistīti ar grozījumiem Maksātnespējas likumā (stājās spēkā 2015.gada 1.martā).

[15] 2014.gada 25.septembrī tika pieņemti apjomīgi grozījumi Maksātnespējas likumā, kas tika vērsti uz stingrāku maksātnespējas administratoru uzraudzību. Tie noteica maksātnespējas administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām, Administratoru asociācijas tiesības apturēt administratoru sertifikātu darbību un izdot visiem administratoriem saistošu ētikas kodeksu.

[15.1] Ētikas kodeksa ieviešana uzskatāma par pozitīvu ievirzi administratoru uzraudzības regulējumā, jo tādējādi aizpildīts acīmredzamais likuma robs, kas ļāva maksātnespējas administratoru ētikas pārkāpumiem palikt neizskatītiem – administratori, kas nevēlējās to darīt, varēja neiestāties Administratoru asociācijā un tādā veidā izvairīties no ētikas kodeksa piemērošanas un sankcijām par profesionālās ētikas normu pārkāpšanu.

[15.2] Tomēr ar retroaktīviem pasākumiem nepietiek, tos piemēro tikai pēc pārkāpuma atklāšanas un sankcijas ne vienmēr ir pietiekami iedarbīgas, tāpēc būtu jāievieš arī preventīvi pasākumi, lai nodrošinātu maksātnespējas administratoru tiesisku un ētisku rīcību. Viens no tiem varētu būt nevainojamas reputācijas prasības ietveršana administratora amata kandidātam Maksātnespējas likuma 13.pantā, kas atsijātu acīmredzami nepiemērotos kandidātus.

[15.3] Jautājums par administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām bijis viens no visvairāk apspriestajiem likumdevēja jaunievedumiem pēdējā gada laikā. Lai gan norma pieņemta un izsludināta jau 2014.gada 15.oktobrī, tās spēkā stāšanās ir jau vairākkārt atlikta, neizslēdzot iespēju, ka tas varētu notikt atkārtoti, ņemot vērā to, ka Satversmes tiesā kopumā ir iesniegtas un pieņemtas 7 konstitucionālās sūdzības par šīs normas iespējamo neatbilstību Satversmes 1.un (vai) 106.pantam. 2015.gada 22.decembrī Satversmes tiesa ir publicējusi pirmo spriedumu attiecībā uz advokātiem – maksātnespējas procesa administratoriem. Spriedumā lietā Nr.2015-03-01 Satversmes tiesa atzina, ka procesā iesaistītajiem advokātiem

nav pamatoti pieprasīt kļūt par valsts amatpersonām, jo tas liedz advokātiem nodarboties ar savu profesionālo praksi un nesamērīgi ierobežo šo personu tiesības. Satversmes tiesa norāda, ka likumdevējs, pieņemot šīs normas, nav pienācīgi izvērtējis to radītās sekas.

[15.4] Apstrīdētā norma ir izpelnījies ievērojamu kritiku gan no pašu administratoru puses, gan no valsts iestādēm ne tikai tās pretrunīguma dēļ attiecībā uz advokātiem. Lai izpildītu starptautisko aizdevēju sniegtos priekšlikumus maksātnespējas jomā, 2010.gadā, Maksātnespējas process piedzīvoja ievērojamus grozījumus, kas tika vērsti uz procesa paātrināšanu, piešķirot administratoriem plašas pilnvaras. Vēlāk atklājoties, ka administratoru pašpārvalde neuzrauga administratorus, likumdevējs izšķiras par šādas normas izdošanu, neizvērtējot iemeslus, kāpēc administratoru pašregulācijas mehānisms nav pietiekami efektīvs, ko norādījusi arī Valsts kontrole revīzijas ziņojumā par maksātnespējas procesa efektivitāti Latvijā. Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas pētījumā par maksātnespējas procesu¹⁴, Latvijas maksātnespējas administratoru ētikas kodekss nav uzskatāms par visaptverošu, jo aptver tikai ētisko sfēru (ne pašu profesionālo darbību) un administratoru rīcība atbilstoši tam tiek monitorēta neregulāri.

[15.5] Jānorāda, ka nav pieejams pamatojums apgalvojumam, ka administratoru pielīdzināšana valsts amatpersonām uzlabos to uzraudzību. Jau līdz šim administratoriem varēja piemērot gan administratīvo, gan kriminālatbildību par amata noteikumu pārkāpumiem. Maksātnespējas administrācijas mājaslapā norādīts, ka 2015.gadā (statistikas dati apkopoti līdz 2015.gada 30.novembrim) Maksātnespējas administrācija ir pieņēmusi lēmumu par administratīvā soda uzlikšanu 48 gadījumos, kopumā 61 gadījumā ir sastādīts administratīvo pārkāpumu protokols par pārkāpumiem maksātnespējas procesā¹⁵.

[15.6] Šāds skaits salīdzinājumā ar pagājušo gadu rādītājiem demonstrē izmaiņas administratoru pašregulācijā, un var būt viens no iemesliem pārskatīt ieceri administratorus pielīdzināt valsts amatpersonām, lai neveidotos institucionāls duālisms valsts pārvaldes un nevalstiskās administratoru asociācijas uzraudzības funkciju izpildē. Jāpiebilst, ka Maksātnespējas administrācijas kompetence sodīt negodprātīgos administratorus saskaņā ar Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksu tika ieviesta tikai sākot ar 2015.gada 1.janvāri. Līdz tam šo funkciju pildīja Valsts policija.

[15.7] Tāpat arī daudzās minētās normas modifikācijas liecina par tās sākotnējo nepārdomātību – gan vairākkārtējā tās spēkā stāšanās pārceļšana, gan amatu savienošanas ierobežojumu atcelšana attiecībā uz advokātiem, paredzot amatu apvienošanas iespējas (grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” stājās spēkā 2015.gada 13.oktobrī), gan normatīvo aktu nesaskaņošana.

[15.8] Jānorāda, ka šie grozījumi tomēr nerisina svarīgākās problēmas maksātnespējas praksē un regulējumā. Pasaules Bankas pētījumā *Doing Business 2015*¹⁶ Latvijas galvenā problēma maksātnespējas procesā ir norādīta tā efektivitāte. Atgūstamo līdzekļu apjoms ir tikai 48,2 centi no dolāra, un kreditoru līdzekļu atgūšanas rādītājs ir 14% no prasījumu summas¹⁷.

¹⁴ EBRD “Assessment of Insolvency Office Holders. Review of the profession in the EBRD region”, 2014. Pieejams: <http://www.unpir.ro/downloads/doc-banere/Raport%20de%20evaluare%20BERD%20privind%20reglementarea%20profesiei%20de%20practician%20in%20insolventa%20in%2027%20de%20tari.pdf> (sk. 17.12.2015.)

¹⁵ Maksātnespējas administrācija: Par administratīvo pārkāpumu lietvedību laikā no 2015.gada 1.janvāra līdz 2015.gada 30.novembrim. Pieejams: <http://www.mna.gov.lv/lv/aktualitates/> (sk.17.12.2015.)

¹⁶ World Bank Group. Doing Business 2015. Pieejams: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/latvia/#resolving-insolvency> (sk. 17.12.2015.)

[15.9] Šie acīmredzami neapmierinošie rādītāji noved pie sabiedrības uzticības krituma maksātnespējas procesam kopumā. Tā rezultātā, atbilstoši Valsts kontroles revīzijas ziņojuma¹⁸ par maksātnespējas procesu Latvijā secinājumiem, maksātnespējas procesus raksturo novēloti pieteikumi, aktīvu nobēdzināšana un citas nelikumīgas darbības¹⁹. Saskaņā ar šī ziņojuma datiem, 76% no uzņēmējiem netic, ka maksātnespējas process tiek veikts caurspīdīgi un godīgi, un 83% uzskata, ka valsts nespēj aizsargāt nelikumīgi aizskartās intereses maksātnespējas procesos. Šāda situācija kaitē valsts ekonomikas attīstībai, jo kā norādījusi Valsts kontrole, valsts budžeta iestādes un valsts kapitālsabiedrības kā kreditori maksātnespējas procesos pēdējo divu gadu laikā ir zaudējušas 434 miljonus EUR izbeigtos maksātnespējas procesos, no tiem 402 miljonus EUR veido Valsts ieņēmumu dienesta norakstītie maksātnespējīgo uzņēmumu nodokļu parādi.

[15.10] Reducējot visu problēmu risinājumu tikai uz administratoru uzraudzības pārņemšanu valsts pārvaldes ietvaros, maksātnespējas procesa galvenais uzdevums – ātra un efektīva līdzekļu atgriešana tautsaimniecībā – netiks sasniegts. Tāpat šis pasākums arī neglābs kritiski zemo sabiedrības uzticību maksātnespējas procesam, jo, kā norāda Valsts kontroles atzīta aptauja²⁰, maksātnespējas procesu ir caurskatāmībai un godīgumam tic tikai 24% aptaujāto uzņēmēju.

[15.11] Attiecībā uz administratoru uzraudzību un kontroli, 2014.gada 18.decembra grozījumi paredz tikai vienu jauninājumu, proti, ka lēmumu par administratora sertifikāta darbības izbeigšanu pieņem, ja pēdējo divu administratora sertifikāta darbības gadu laikā Maksātnespējas administrācija divas reizes ir atzinusi normatīvo aktu pārkāpumus administratora darbībā. Arī šī norma būtībā ir vērsta uz administratoru spēju pašiem uzraudzīt savas rindas, tāpēc papildus nosakot administratorus par valsts amatpersonām un nosakot tām papildus atbildību, radīsies duāla pakļautība.

[15.12] Pozitīvi vērtējami Ministru kabineta noteikumu Nr. 1001 „Kārtība, kādā Maksātnespējas administrācija izvēlas un iesaka tiesai maksātnespējas procesa administratora amata kandidātu” grozījumi, kas paplašinās nejaušības principa īstenošanu attiecībā uz maksātnespējas administratoru iecelšanu. Šī principa paplašināšana tiks īstenota ar datorprogrammas starpniecību, administratoram iestājoties pretendentu sarakstā, piešķirot tam kārtas numuru pēc nejaušības principa.

Rezumējot, var secināt, ka pilnvērtīga regulējuma izstrādāšanas process attiecībā uz administratoru uzraudzību vēl nav pabeigts. Valdības piedāvātā un Saeimas pieņemtā regulējuma atbilstību un pamatotību jau kritiski novērtējusi Satversmes tiesa, un piedāvātais modelis būs jāpārskata.

[16] Valdība ir izpildījusi apņemšanos ieviest elektronisko izsoļu regulējumu Civilprocesā. Ar 2015.gada 28.maija grozījumiem Civilprocesa likumā tika ieviestas elektroniskās izsoles, lai novērstu problēmas klātienē izsoļu procedūrā – mākslīgi pazeminātās izsolāmā objekta

¹⁸ Valsts kontroles revīzijas ziņojums “Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva?”. 2015.gada 3.marts. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4.1-5_2014/2.4.1-5_2014/revzin_mn_3mar2015.pdf (sk. 17.12.2015.)

¹⁹ VK: Maksātnespējas jomai vairs nepietiek ar kosmētiskiem labojumiem, laiks pārdomātām, būtiskām reformām. Pieejams: <http://www.lrvk.gov.lv/vk-maksatnespejas-jomai-vairs-nepietiek-ar-kosmetiskiem-labojumiem-laiks-pardomatam-butiskam-reformam/> (sk. 17.12.2015.)

²⁰ Valsts kontrole. Lietderības revīzija „Vai valstī īstenotā maksātnespējas politika ir efektīva?”. Pieejams: http://www.lrvk.gov.lv/uploads/reviziju-zinojumi/2014/2.4.1-5_2014/2.4.1-5_2014/butiskais-par-maksatnespeju-180315.pdf ; Amerikas Tirdzniecības palāta Latvijā. Aptauja „Par maksātnespējas regulējumu Latvijā / Questionnaire on Insolvency regulation of Latvia”, rezultāti pieejami: <http://www.amcham.lv/data/News/Survey%20results.pdf> (sk. 17.12.2015.)

cenās, izsoles gaitu traucējošu personu piedalīšanās, liekot šķēršļus godprātīgiem izsoles dalībniekiem.

Attiecīgie grozījumi stājās spēkā 2015.gada 2.jūlijā, tāpēc to ietekmi uz Maksātnespējas procesu vērtēt vēl ir pārāgi. Kopumā jaunais regulējums tiek vērtēts atzinīgi, ar norādēm, ka nevajadzētu apstāties tikai ar šo grozījumu pieņemšanu. Piemēram, bieži nekustamais īpašums, kas iegādāts izsolēs, ir apgrūtināts ar fiktīvām īres tiesībām, kas nav reģistrētas Zemesgrāmatā vai citādi zināmas īpašuma iegādes brīdī. Tāpēc pašlaik izsoles atgādina "kaķa pirkšanu maisā". Lai šo situāciju labotu, potenciālajam pircējam būtu jābūt pieejamai pilnīgi visai informācijai par iegādājamo objektu.

Šie likuma grozījumi kopumā vērtējami pozitīvi, kā vienīgo potenciālo problēmu norādot tehnisko risinājumu, proti, cik labi darbosies elektroniskā izsoļu sistēma un kā nodrošināt tās pienācīgu aizsardzību.

[17] Piedaloties 2015.gada 12.novembra biedrības „Economistu apvienība 2010” ekspertu diskusijas ietvaros, diskusijas paneļa „Ceļā uz tiesisku valsti” eksperts, zvērināts advokāts, maksātnespējas procesa administrators Kaspars Novicāns norādīja, ka Valdības deklarācijā noteiktais uzstādījums maksātnespējas procesa pilnveidošanai ir apšaubāms. Tas balstās uz prezumpciju, ka problēmas maksātnespējas procesa sistēmā var atrisināt izmaiņas maksātnespējas procesa administratoru statusa tiesiskajā regulējumā.

[17.1] Papildus eksperts uzsvēra, ka maksātnespējas procesa pilnveidošanas procesa ietvaros būtu jāizpēta problēmas būtība – kāpēc pie maksātnespējas procesa administratora vēršas jau ar bezcerīgām lietām. Eksperts norādīja, ka tas negatīvi ietekmē arī Maksātnespējas likuma un tās piemērošanas kvalitāti, kas pēdējo gadu laikā tiek bieži grozīts, kā arī ieteica pārdomāt, ko valdībai maksātnespējas procesa regulējuma pilnveidošanā būtu nepieciešams sasniegt, balstoties uz pētījumu par maksātnespējas sistēmas ļaunprātīgas izmantošanas tiesisko un ekonomisko ietekmi Latvijā, kuru auditoriāls „Deloitte Latvia” veica Ārvalstu investoru padomes Latvijā uzdevumā (turpmāk – **ĀIPL Pētījums**).

[17.2] ĀIPL Pētījuma aprēķini rāda, ka „*finanšu zaudējumi sakarā ar neatgūtajiem kreditoru prasījumiem un izmaksām, kas saistītas ar maksātnespējas procesu, pēdējo septiņu gadu laikā sastāda 6,5 miljardus eiro. Taču šis skaitlis atspoguļo tikai zemāko iespējamo zaudējumu apmēru atsevišķu datu ierobežojuma vai nepieejamības dēļ. Valsts ieņēmumu dienests ir zaudējis vismaz 0,8 miljardus eiro, finanšu iestādes – 1,5 miljardus, un pārējos zaudējumus cietušas citas iesaistītās puses*²¹”.

[17.3] ĀIPL Pētījums liecina, ka **galvenie cēloņi maksātnespējas sistēmas zemās efektivitātes rādītājiem un plaši atzītajai maksātnespējas sistēmas ļaunprātīgai izmantošanai ir ne tikai iztrūkstoša valdības maksātnespējas politika, bet arī maksātnespējas procesa haotiskā un sadrumstalotā uzraudzība, kā arī tiesībsargājošo iestāžu neefektivitāte.**

Secinājums: Valdība ir veikusi zināmas darbības maksātnespējas reformas turpināšanai, tomēr 2015.gadā daudz laika un enerģijas tērēts regulējuma izstrādei, kas neatrisinās nopietnākas problēmas maksātnespējas procesā.

Solījuma izpilde: nav izpildīts

²¹ 24.09.2015. Viedokļa ziņojums Nr. 5. Pieejams: <http://www.ficil.lv/view/lv/63/insolvency-process-2015/> (sk. 17.12.2015.)

V. Valsts kapitālsabiedrību pārvaldības regulējums

Valdības deklarācijas „Ieviešim mērķorientētu, labākas pārvaldības principiem atbilstošu valsts kapitālsabiedrību pārvaldību, lai nodrošinātu efektīvu un ilgtspējīgu attīstību un uzlabotu valsts kapitālsabiedrību finanšu rezultātus”.

[18] Minētā solījuma izpildei Valdības rīcības plānā noteikts uzdevums pieņemt nepieciešamos tiesību aktu projektus, lai veiksmīgi pabeigtu tiesiskā regulējuma ieviešanu saistībā ar publisko personu kapitālsabiedrību (kapitāla daļu) pārvaldes reformu, kā arī noteikt valsts pārvaldes iestādi (koordinācijas institūciju), kas būs atbildīga par korporatīvās pārvaldības principu ieviešanu valsts kapitālsabiedrībās, uzlabos kapitālsabiedrību darbības plānošanu un rezultātu izvērtēšanu. Tāpat noteikts uzdevums stiprināt koordinācijas institūcijas kapacitāti. Šī uzdevuma izpildes rezultātā tiku:

- 1) izstrādāts tiesiskais regulējums, lai nodrošinātu Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likuma piemērošanu pilnā apmērā;
- 2) noteikta institūcija, kas specializējas valsts aktīvu pārvaldes jautājumos.

[19] 2015.gada 1.janvārī stājās spēkā Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums, kas aizstāja iepriekšējo šo jomu regulējošo likumu.

[19.1] Ar jauno likumu paredzēts pāriet no decentralizētā valsts kapitāldaļu (turpmāk – VKD) pārvaldības modeļa uz daļēji centralizētu. Kā viena no iepriekšējā modeļa lielākajām problēmām minēta atšķirīgā prakse VKD pārvaldē, jo ministrijas, kas ir VKD turētāji, dažādi interpretēja principus, kas iestrādāti šo jomu regulējošos normatīvos aktus. Šo situāciju mēģināts labot ar jaunā likuma pieņemšanu, nosakot vienotu kārtību valsts uzņēmumu pārvaldībai ar mērķi stiprināt labas pārvaldības principu ieviešanu valsts kapitālsabiedrībās.

[19.2] No 2016.gada 1.janvāra lielajās valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās atkal drīkstēs dibināt padomes, kas tika likvidētas 2009.gadā. Padomes varēs izveidot kapitālsabiedrībām ar neto apgrozījumu virs 21 miljona EUR un bilances kopsummu virs 4 miljoniem EUR. Tieši uzraudzības padome ir efektīvākais instruments uzņēmuma valdes pārraudzībai, nodrošinot uzņēmuma stratēģijas izvērtēšanu, valdes atlasī, darbības rezultātu novērtēšanu, kā arī finanšu uzraudzību un pārskatāmības nodrošināšanu akcionāriem un sabiedrībai.

[19.3] 2015.gada 2.jūlijā spēkā stājās likuma grozījumi, ar kuriem precizētas Koordinācijas institūcijas padomes tiesības un pienākumi, pēc tam, kad Ministru kabinets 2015.gada 26.maijā noteica Pārresoru koordinācijas centru kā pārvaldes iestādi valsts kapitālsabiedrību un kapitāldaļu pārvaldībai. Tātad ir secināms, ka vismaz vienu no uzdevumiem – atbildīgās institūcijas noteikšanu – Ministru kabinets ir izpildījis.

[19.4] Attiecībā uz otru uzdevumu – tiesiskā regulējuma izstrādāšanu, lai iedzīvinātu jauno likumu praksē – Valdībai jāpieņem deviņi Ministru kabineta noteikumi, savukārt Koordinācijas institūcijai jāizstrādā vairākas vadlīnijas. Šobrīd Ministru kabinets ir apstiprinājis tikai divus noteikumus no deviņiem, savukārt vadlīnijas, kuras bija jāizstrādā līdz 2015.gada 1.novembrim, šobrīd nav publicētas.

[19.5] 2015.gada 10.septembrī Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts noteikumu projekts par dividendēs prognozējamo un izmaksājamo peļņas daļu. 2015.gada 1.oktobrī Valsts sekretāru sanāksmē tika izsludināts likumprojekts par kārtību, kādā vērtējamas kapitālsabiedrības, kurās valstij ir izšķirošā ietekme, darbības rezultāti un finanšu rādītāji. 2015.gada 1.decembrī Ministru kabineta sēdē tika apstiprināts likumprojekts par kārtību, kādā nominē kandidātus valdes un padomes locekļu amatam valsts kapitālsabiedrībās.

Kopumā var teikt, ka šī likuma pieņemšana ir solis pareizajā virzienā, to ir atzinusi arī Ekonomiskā sadarbības un attīstības organizācija (OECD), vienlaikus nosakot astoņas prioritārās jomas, kurās tuvākajā laikā nepieciešams veikt reformas, tajā skaitā attiecībā uz padomes institūta atjaunošanu lielākajās valsts kapitālsabiedrībās.

[19.6] Papildus jānorāda, ka 2016.gada 1.jānvārī stāsies spēkā Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.panta grozījumi, kuri paredz, ka publiska persona savu funkciju efektīvai izpildei var dibināt kapitālsabiedrību vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ja īstenojas viens no likumā noteiktajiem nosacījumiem. Grozījumi paredz, ka publiskai personai pirms kapitālsabiedrības dibināšanas vai līdzdalības iegūšanai jāveic paredzētās rīcības izvērtējums, tai skaitā, ekonomiskais izvērtējums, lai pamatotu, ka citādā veidā nav iespējams efektīvi sasniegt pantā noteiktos mērķus. Turklāt, veicos šādu izvērtējumu, publiskai personai būtu jākonsultējas ar Konkurences padomi un komersantus pārstāvošām biedrībām vai nodibinājumiem, jāievēro komercdarbības atbalsta kontroles jomu regulējošu normatīvo aktu prasības.

[20] Piedaloties 2015.gada 12.novembra biedrības „Economistu apvienība 2010” rīkotās attiecīgās jomas ekspertu diskusijas ietvaros, diskusijas paneļa „Ceļā uz tiesisku valsti” eksperts Baltijas Korporatīvās pārvaldības institūta Latvijas pārstāvniecības vadītājs Andris Grafs uzsvēra, ka līdzīgi kā Lietuvas gadījumā²² Latvijai būtu jāuzsāk informācijas apkopošana par valstij piederošajiem uzņēmumiem, to darbības rezultātu publicēšana. Caurspīdīguma prasības ir viens no rezultātiem, ko izdevās panākt ar valsts kapitālsabiedrību pārvaldības reformu.

[20.1] Eksperts norādīja, ka esošā un arī turpmāk plānotā kārtība, kad visām valsts kapitālsabiedrībām ir noteikts vienots un augsts peļņas procenta apmērs, kas jāmaksā dividendēs, nav uzskatāma par labo praksi. Starptautiskā prakse liecina, ka dalībnieki (akcionāri) nosaka atšķirīgu dividendžu politiku un individuāli izvērtē katru kapitālsabiedrību, ievērojot uzņēmuma īstermiņa un ilgtermiņa mērķus, finanšu situāciju, nozari, kurā uzņēmums strādā, tirgus situāciju, kā arī investīciju plānus. Saskaņā ar A.Grafa viedokli, šāda pieeja veicinātu uzņēmuma vērtības pieaugumu, uzņēmumu darbības efektivitāti un vadības motivāciju palielināt ieņēmumus ilgtermiņā. Vērtējot jauna modeļa ieviešanu valsts kapitālu pārvaldībā, eksperts norādīja, ka reformas īstenošana vēl nav sākusies, tāpēc pārāgri spriest par tās efektivitāti.

Secinājums: Valdības rīcības plānā šis uzdevums netika noteikts kā prioritārs, jo galvenais uzdevums – jauna likuma pieņemšana – tika paveikts jau 2014.gadā. Jāpieņem, ka ar jauno regulējumu tiks stiprināta labas pārvaldības principa ieviešana valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās, ar nosacījumu, ka tiks atrisinātas iekšējās pretrunas terminu formulējumos un būs vienota izpratne par to, kas ir laba pārvaldība, kā arī tiks pieņemti atbilstoši grozījumi saistītajos normatīvajos aktos. Pieļaujams, ka jaunais likums vēl piedzīvos virkni grozījumu.

Solījuma izpilde: daļēji izpildīts

VI Secinājumu apkopojums

Ievērojot pārskata laika posma aktuālās tendences tieslietu jomā, ziņojuma autori izpētes un analīzes vajadzībām iezīmēja 3 būtiskākos jautājumus – tiesu sistēmas reforma, maksātspējas procesa uzraudzība un publisko personu kapitālsabiedrību pārvaldība.

²² Lietuvas Valsts pārvaldības centra informācija. Pieejama: <http://vkc.turtas.lt/en/soe-portfolio/soe-portfolio-overview/2014> (sk. 18.12.2015.)

Tiesu sistēmas reformas procesā valdība spērusi vairākus soļus, lai nodrošinātu lietu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu. Kopumā tendence ir pozitīva un cerīga, taču atsevišķo lietu kategoriju izskatīšanas vidējais ilgums rada bažas par tiesu reformas efektivitāti.

Valdība, sadarbībā ar Tieslietu padomi, ir uzsākusi tiesu namu veidošanas procesu, apvienojot vairākas Rīgas tiesu apgabala Rīgas pilsētas rajonu/ priekšpilsētu tiesas. Tāpat, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesai piešķirtas speciālas funkcijas kā pirmās instances tiesai izskatīt specifiska rakstura strīdus Rīgas apgabaltiesas vietā. Vairāki valdības uzņemtie uzdevumi, piemēram, advokātu procesa ieviešanas izpēte civilprocesā, nav pabeigti.

Secinājums: Tiesu sistēmas reforma ir turpināta, tomēr tajā veiktie jauninājumi nav nozīmīgi un būtiski neuzlabos tiesu darbu strīdu risināšanas kvalitātes uzlabošanas vai efektivitātes palielināšanas jomā.

2014.gada 25.septembrī tika pieņemti apjomīgi grozījumi Maksātnespējas likumā, kas tika vērsti uz stingrāku maksātnespējas administratoru uzraudzību. Tie noteica maksātnespējas administratoru pielīdzināšanu valsts amatpersonām, Administratoru asociācijas tiesības apturēt administratoru sertifikātu darbību un izdot visiem administratoriem saistošu ētikas kodeksu. Novērtējot veiktos normatīvos grozījumus, īpaši, kontekstā ar pilnvērtīga regulējuma izstrādāšanas process attiecībā uz administratoru uzraudzību vēl nav pabeigts. Valdības piedāvātā un Saeimas pieņemtā regulējuma atbilstību un pamatotību jau kritiski novērtējusi Satversmes tiesa, un piedāvātais modelis būs jāpārskata.

Secinājums: Valdība ir veikusi zināmas darbības maksātnespējas reformas turpināšanai, tomēr 2015.gadā daudz laika un enerģijas tērēts regulējuma izstrādei, kas neatrisinās nopietnākas problēmas maksātnespējas procesā.

Valdība ir izpildījusi deklarācijā un rīcības plānā noteikto uzdevumu - pieņemt nepieciešamos tiesību aktu projektus, lai veiksmīgi pabeigtu tiesiskā regulējuma ieviešanu saistībā ar publisko personu kapitālsabiedrību (kapitāla daļu) pārvaldes reformu, kā arī noteikt valsts pārvaldes iestādi (koordinācijas institūciju), kas būs atbildīga par korporatīvās pārvaldības principu ieviešanu valsts kapitālsabiedrībās, uzlabos kapitālsabiedrību darbības plānošanu un rezultātu izvērtēšanu. Tāpat noteikts uzdevums stiprināt koordinācijas institūcijas kapacitāti.

2015.gada 1.janvārī stājās spēkā Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums, kas aizstāja spēkā esošo regulējumu. Tādējādi, galvenais uzdevums – jauna likuma pieņemšana –paveikts jau 2014.gadā. Jāpieņem, ka ar jauno regulējumu tiks stiprināta labas pārvaldības principa ieviešana valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībās. Pieļaujams, ka jaunais likums vēl piedzīvos virkni grozījumu.

Visās trīs jomās valdības deklarētie uzdevumi izpildīti tikai daļēji, valdības darbs vērtējams kā apmierinošs.